

Fallah Nóra

A tetováláshalmaz motivációs háttere és személyiségdimenziói

A fiatalok helyzete jelentősen megváltozott az elmúlt időszakban. A felnőtté válás nem köthető már egyértelműen a munkavállaláshoz, illetve a szülőkről való leváláshoz. Átalakulóban van a család és a családtól való elszakadás egyaránt. A fiatalok egyre hosszabb ideig élnek a szüleikkel közös házában, illetve nem ritka, hogy a különköltözött fiatalok rendszeres pénzbeli támogatásban részesülnek családjuktól (Susánszky, 2009). Csökkent a házasság kötések száma, egyre gyakoribb a válás, későbbre tolódott a házasodás és a gyermekvállalás időszaka, nőtt a gyermeket egyedül vállalók száma, továbbá megjelentek újfajta párkapcsolati formák. Ez az új életpálya eltér az úgynevezett standard életpályától, így egyfajta bizonytalansághoz vezethet (Moretti, 2008; Susánszky, 2009). Továbbnövelheti ezt a bizonytalanságot, hogy mai modern világunk egyre inkább elrútustalanodik. Fontos a különböző eseményekhez való identitás hozzárendelése, illetve bizonyos mesterséges határok létrehozása. A különböző státuszok közötti átmenethez szükségeltetnek szimbólumokkal ellátott rítusok, melyek segítik, vezetik az egyént, hogy megértse, mi a tőle elvárt viselkedés, illetve mik a társadalom értékei (Susánszky, 2009.). Számos kutató úgy véli, hogy a különböző testmódosítások eszközül szolgálhatnak a fiataloknak a függetlenség és az önállóság kifejezésére (Forbes, 2001; Millner és Eichold, 2001; Stirn, 2004).

A testmódosítások az ókori világ rítusainak alap kellékei voltak, melyek információval bírtak a hordozóik és a közösség számára egyaránt (Hemingson, 2009). A test az ember életének egyik legkiemeltebb pontja, az az „abszolút referenciakeret” mely lehetőséget ad mind a fizikai, mind a szociális térbe való beilleszkedésre, továbbá a megítélés és a viselkedés integrátora. A bőrfelszín az ember testének legszembevetőbb része, így sok esetben magát az embert azonosítjuk vele (Solymosi, 1987). A különböző személyi díszítések lehetőséget adnak a bőr átmeneti vagy végleges elváltoztatására.

A bőr pigmentációjának végleges elváltozását okozó tetoválás történelme egészen az archaikus időkig nyúlik vissza. A több ezer éves története során a tetoválás motivációja, megítélése folyamatosan változott. Napjainkban elmondható, hogy a tetoválás mind a nyugati társadalmakban, mind hazánkban egyre nagyobb népszerűségnek

örvend. Ezt mi sem bizonyítja jobban, minthogy a korábban szubkultúrákat jellemző, deviánsnak számító testmódosítások teret hódítottak számos médiában. Megjelent több a témával foglalkozó szaklap, elindultak külföldön sikerrel futó tetoválással kapcsolatos ismeretterjesztő sorozatok (ilyen többek között a Miami Ink, L.A. Ink, German Ink, melyek a tetoválások által különböző emberi sorsok megismerésére adnak lehetőséget), illetve az internetnek, közösségi oldalaknak köszönhetően már mindenki könnyen információhoz tud jutni a különböző testmódosító eljárásokról. Amerikában megalakult az úgynevezett Testmódosító Egyház, hazánkban pedig létrejött a Magyar Tetoválók Szövetsége, illetve minden évben világszerte, köztük hazánkban is megrendezésre kerülnek a szakma legjobbjait fel-sorakoztató tetováló expok.

A tetoválás, mint testmódosító eljárás népszerűsége nemcsak számokban érzékelhető, hanem viselése társadalmi státusztól függetlenné vált (DeMello, 2000; Pitts, 2003). Annak ellenére, hogy a tetoválás egyre elterjedtebb hazánkban, a témában fellelhető szakirodalmak száma alacsony, továbbá kevés nemzetközi szakirodalom tér ki a tetoválást gyűjtő személyek motivációjára és személyiségére. Ezért is választottam kutatásom témájaként a pontozótetoválás halmozás motivációját és személyiség dimenzióit. Célom volt feltérképezni tetováláshalmozás motivációját, énkép, testkép megítélését és a tetováláshalmozó személyiséget különböző személyiségteszteken keresztül. A tetováláskutatás magában foglalja a pszichológia, a társadalomtudományok és egyéb tudományok több területét is. A tetoválás kutatása, motivációjának megértése kiindulópontot képezhet az egyéb testmódosító eljárások köztük az olyan drasztikus beavatkozást igénylő testmódosítások, mint például a bőrfelület nyúzása, transz/szubdermális implantátumok beültetése megismeréséhez, megértéséhez.

Személyi művészet a tetoválás tükrében

A személyi művészet és a testművészet indítékai nem tisztázottak. Megkülönböztetünk mozgatható (változtatható) és nem mozgatható (meg nem változtatható) személyi díszítéseket. A mozgatható testművészetek közé tartozik többek között a viselt ruházat, az ékszerek, az arc/testfestés, a hajviselet, a szőrzet meghagyása, növesztése, eltávolítása. A nem mozgatható eljárások a testen állandó módosulásokat idéznek elő, ide sorolandók a különböző testtorzítások és a

testmódosítások (Bodrogi, 1987). A testen megjelenő nem mozgatható módosítások esetében fontosnak tartom megkülönböztetni azokat a módosításokat, melyek akaratlagosan és amelyek a személy akaratán kívül történnek. Az akaratlan elváltozások a testen keletkezhetnek egy esetleges baleset vagy akár háborúban elszenvedett sérülés során. Featherstone (1999) a testmódosítást a test különböző bevett eljárásokkal történő esztétikai, illetve egyéb motivációval vezérelt szándékos megváltoztatásaként írja le. A tetováló szalonokban végzett testmódosító eljárások között szerepelnek olyanok, mint a bőr megvágása, égetése, a bőrfelület nyúzása, a szemgolyó megfestése és a test olyan egyéb deformálási módszerei, mint a nyelv kettéhasítása, fülporc eltávolítása, transzdermális, szubdermális implantátumok beültetése a bőr alá (Hicinbothem, Gonsalves és Lester, 2006).

A szakirodalmak többsége által kutatott piercingek és tetoválások is a testmódosító eljárások közé tartoznak (Atkinson, 2004; Forbes, 2001; Kaldeneker és Pikó, 2005; Vail, 1999; Wohlrab, Stahl és Kappeler, 2007b). Három tetoválási technikát különböztetünk meg, melyek a ponttetoválás, a hegtetoválás és a varrásos tetoválás. A pontozótetoválás során egy hegyes tárgy segítségével eltávolíthatatlan festékanyagot juttatnak az epidermisbe. Mind az eszközök, mind a festőanyagok környezeti adottságokból fakadóan eltérőek lehetnek. Hegyes tárgy lehet cápa fog, tüske, csont, fa, elektromos gép, festőanyag pedig készülhet növényből, termés elégetéséből, faszénből, puskaporból, illetve vegyileg előállított anyagokból. A tetoválási technika típusának kiválasztásában szerepet játszhat a bőrszín, mivel különbség figyelhető meg a színek kirajzolódásában, illetve a hegesedésben. A világos bőrűek között a pontozó és a varrásos tetoválás a jellemző, míg a sötét bőrű népeknél a hegtetoválás a legelterjedtebb (Bodrogi, 1987.).

Az alábbiakban a testmódosítás szót gyűjtőfogalomként használok a piercingre és a pontozótetoválásra. Más motiváció határozta meg a tetoválást és az egyéb testmódosításokat az ősidőkben és napjainkban. Szükségesnek tartom a tetoválás motivációjának megértéséhez a tetoválás történelmének alapszintű áttekintését az archaikus időktől napjainkig, kitérve a magyar tetoválási történelmi adatokra.

A tetoválás történelme az archaikus időktől napjainkig

A tetoválás történelme egészen időszámításunk előtti időkre nyúlik vissza (Brady, 1993). A pontozásos tetoválás olyan rituálék részeként volt jelen, melyek a szellemek világát és a fájdalom démonait kívánták csitítani. A papok kezdetben nem vettek részt ezekben a rituálékban egészen addig, amíg rá nem jöttek azok előnyeire. A rituálékot összekötötték a vallásos szertartásokkal és a tetoválást monopolizálták. Ezekben az időkben a törzsfőnök és az uralkodó osztály tehetette meg, hogy bőrüket írások formájában tetoválással ékesítsék, melyek hozzávezették viselőjüket a megváltáshoz. Ősi civilizációk között a bőrre tetovált jelek fejezték ki a hierarchiát, és a tetoválási rituálé jelképezte az összetartozást (Wroblewski, 2004).

Az első európai tetoválást egy olasz gleccserben talált 5000 éves múmián fedezték fel (Dorfer és Moser, 1998). A modern európai tetoválási történelem James Cook nevéhez, illetve a 18. század során történő hódításokhoz és az egyre növekvő emberforgalomhoz kötődik. Ezekben az időkben a tetoválások feliratok formájában jelentek meg. A Föld egyik felén élő törzsek hőseik, harcosaik arcára tetováltak, míg Európában, Kínában, Japánban, ezekben az időkben, a barbár tettek elkövetőit, a máshogy gondolkodók arcát jelezték tetoválással (Wroblewski, 2004). A bőrbe égetett megbélyegző jegyek használata hazánkban Szent István és Kálmán idejében meghatározóak voltak. Ebben a korszakban bevett eljárás volt a boszorkányok bőrének kereszt formájú megégetése a templom kulcsával (Kovács, 1987).

A Magyar Nyelvőr 1872-es beszámolója arra mutat rá, hogy a tetoválás, mint kifejezés megjelenése előtt, már használták magát az eljárást Magyarországon. A legrégebbi magyar tetoválási történeti adat Németh László leírásából származik, mely szerint gróf Széchenyi István is rendelkezett tetoválással. A gróf karján egy szívet viselt, mely szívben, a leírások alapján, a Selina név volt látható. A 19-ik század utolsó évtizedeiben az arisztokrácia körében divatos volt a tetoválás. Megjelent többek között Ferenc József feleségén, Erzsébet királynén, aki bal vállára a remény szimbólumát tetováltatott. Másik magyar vonatkozású nemesi tetoválás gróf Károlyi Mihályhoz kötődik, a gróf ifjúkorában a családjának egy híres töréről származó az „ora et semper” jelmondatot tetováltatta karjára. A nemesi rétegen túl a magyar kisiparos réteg számára is meghatározó volt a tetoválás, mely tetoválások az összetartozásukat, foglalkozásukat jelölték. Többek között a pékek, esztergályosok, kocsisok, kőművesek, fűrész mesterek, bányá-

szok, cipészek, mészárosok rendelkeztek szakmájukat jelző bőrképpel. Mindegyik foglalkozásnak meg volt a maga motívum világa, melyek a szakmához tartozó eszközökből és termékekből álltak. (Például a bányászok két keresztbe tett kalapácsot, bányászlámpát és „Jó szerencsét!” bányászköszöntést tetováltatták a bőrükre.) A háborúban szolgáló katonák fegyvernemmel, királyokkal, hadvezérekkel, zászlókkal, címerekkel, hadszínterekkel és vércsoportjukkal jelölték magukat. A bőrbe tetovált vércsoport azért volt fontos, mert lehetővé tette a sérült katonák gyorsabb ellátását. Mind a katona, mind a kisiparos tetoválások személyes információkat tartalmaztak, így kétségtelenül identifikációs szerepet tölthettek be. A tetoválás nem volt idegen a magyar paraszti kultúrában sem, Nagybaracska, illetve Baja környékén, Bácsbokodon, Bátmonostoron, Szeremlén és Hercegszántón csillagos végű görög kereszttel és saját monogramjukkal jelölt idős parasztasszonyok élnek. A jelek 14-16 éves korukban készültek tinta és varrótű segítségével a testükre (Kovács, 1987.).

A 60-as évektől a nyugati társadalmakban változott az attitűd a testmódosításokkal kapcsolatban, mivel azok nyilvánosságot kaptak a rock sztárok, híres atléták, illetve a fiatalok példaképei révén. A testmódosítást készítő munkáját művészetként kezdték el kezelni (Lautman, 1994; Sanders, 1989). Ennek ellenére a társadalom és a szakemberek a tetoválást egészségtelen, nem kívánatos személyekkel kötötték össze (Steward, 1990).

A 90-es évekig a testmódosítás a szubkultúrák provokatív maradványaként volt jelen (DeMello, 2000; Pitts, 2003). A fogyasztói társadalomnak köszönhetően, hihetetlen mértékben növekedett a népszerűsége az olyan testmódosító eljárásoknak, mint a tetoválás és a piercing (DeMello, 2000; Pitts, 2003; Turner, 1999; Wohlrab és mtsai, 2007b). Ezt támasztják alá azok a statisztikai adatok, miszerint minden negyedik amerikai lakos rendelkezik tetoválással (Laumann és Derick, 2006), illetve a nyugati társadalmakban élő lakosság 10%-a visel valamilyen testmódosítást (Wohlrab, Stahl, Rammsayer és Kappler, 2007a).

A tetoválás és az egyéb testmódosítások széles körben elterjedtek, így a téma egyre inkább előtérbe került a különböző tudományágak, köztük a pszichológia, körében. A tetoválás és a különböző testmódosító eljárások mást testesítettek meg a múltban és mást testesítenek meg manapság. Ezért is tartom fontos kérdésnek, hogy a tetoválás tekinthető-e deviánsnak napjainkban? A következőkben a deviancia

alapfogalmán keresztül kívánom a tetováláshalmozást áttekinteni a tetoválást deviancia nézőpontjából vizsgáló szakirodalmak által.

Tetoválás, mint deviancia?

A tetoválás az archaikus időkben normatartó viselkedést jelentett, majd idővel deviáncssá vált, napjainkra pedig a deviancia határmezsgyéjére került. A deviancia olyan viselkedési formákat jelöl, amelyek eltérnek a társadalomban elfogadott magatartástól. A társadalomban érvényes normák gyorsan változhatnak időben és térben is egyaránt. A devianciára kultúrafüggő jelenséggént tekinthetünk, mert előfordulhat, hogy adott viselkedés bizonyos kultúrákban elfogadott, míg másokban nem (Kaldenekker és Pikó, 2005).

A devianciának három kritériuma van. Akkor tekinthető valami deviáncsnak, ha az eltér az elfogadott normától (1). Ebben a megfogalmazásban fontos a szocio-kulturális kontextus, mivel vannak olyan cselekedetek, amiket szinte minden társadalom elítél, és vannak olyanok, amik bizonyos társadalmakban megengedettek. Másik kritérium szerint, a deviancia csak a társadalom egy kis részét érinti (2). Azokat a viselkedéseket címkézzük deviáncsnak, amik fenyegetik a társadalom egészséges működését, fennálló rendjét (3) (Kaldenekker és Pikó, 2005). A tetoválást ezen kritériumok alapján nem lehet egyértelműen deviáncsnak tekinteni. Viszont deviáncsnak mondható, mert nem illeszkedik egyetlen konkrét réteg vagy csoport életébe sem, és idegenkedés, kiközösítő, megbélyegző viselkedés veszi körül (Solymosi, 1987)

A deviáncssá válás egy tanulási folyamat, mely során az egyén megtanulja saját devianciájának a védjegyét (Vail, 1999). A profi tolvajok megtanulják a szakmát, annak fortélyait más profi tolvajoktól (Sutherland, 1937). A tetoválásgyűjtés egyéni és társas folyamat, mely során a gyűjtők egyénileg a belső indítatásuk alapján kiválasztják a saját dizájnjukat, és másoktól megtanulják, hogyan lehet ezeket a lehető legszebben "testüknek vásznára" beilleszteni (Vail, 1999). Vannak, akik magazinok (DeMello, 2000), mások, más gyűjtők révén sajátítják el a szimbólumok interakcióit, a különböző stílusokat és jelöléseket (Vail, 1999).

A tetoválásgyűjtővé válás egy transzformatív élmény, mely pszichológiai, szubkulturális és - a bőr tényleges pigmentációjának megváltoztatásával - fizikai is egyben. A gyűjtő által választott minták,

motívumok, belső információkat közölnek, külsőségek révén mesélnek viselőjükről. A tetoválók művészi készségei lehetőséget nyitottak, hogy az emberek saját „bőrruhát” tervezzenek maguknak. A halmozónak minden új tetoválás elkészítése előtt végig kell gondolnia, hogyan tudja az új mintát a jelenlegi gyűjteményébe, „testének vásznára” a lehető legtökéletesebben beilleszteni. A tetoválásgyűjtés komoly odaadást igényel, mivel jelentős pénzügyi elkötelezettséggel, fizikai fájdalommal és stigmatizált diszkomforttal jár (Vail, 1999).

A tetováláshalmozást Vail (1999) egy pszichológiai jelenségként írja le, így elengedhetetlen a kutatásom szempontjából a tetoválás és az egyéb testmódosításokkal kapcsolatos főbb személyiség és a megítélést vizsgáló, szociálpszichológiai kutatások ismertetése. A következőkben áttekintem a hipotéziseimet és vizsgálatomat megalapozó kutatási eredményeket.

A tetoválás pszichológiai perspektívából

Az empirikus pszichológiai kutatások a legtöbbször pszichopatológiai jegyeként foglalkoznak a testmódosításokkal (Sanders, 1989), mint ami a szociális összehangolatlanságnak egyfajta extrém jelzése (Steward, 1990). A tetovált embert szegényes ítélőképességű, alacsony önbecsülésű és mások által könnyen irányíthatóvá váló személyiségként írják le (Favazza, 1996; Sperry, 1991). Néhány kutatás a tetoválást az extrovertált személyiségnek tulajdonítja, mivel ők több szociális és fizikális stimulációt igényelnek, illetve nagyobb valószínűséggel vesznek részt a társadalom által nem elfogadott tevékenységekben (Copes és Forsyth, 1993). A tetovált személyeket alacsony iskolai teljesítményűeknek, szétesett családok gyermekeinek, boldogtalan gyerekkorral rendelkezőknek, templomot nem látogatóknak, börtönviselt személyeknek sztereotipizálják (Grumet, 1983; Rooks, Roberts és Scheltema, 2000; Sanders, 1989).

A tetovált embert posztmodern társadalmunk tévhitek alapján negatív gondolatokkal bélyegzi meg (Kaldenекker és Pikó, 2005). Az emberi identitásban jelen vannak bizonyos korlátozások, melyek megkülönböztetnek alacsonyabb és magasabb rendű csoportokat. A vélt vagy valódi testi jegyek alapján történő megkülönböztetés illuzórikus korrelációba kerül különböző lelki és kulturális tulajdonságokkal, sajátosságokkal (Csabai és Erős, 2000). A vallási inkvizíció során a bőr, a bőrön talált jegyek, bőrhibák, hegek, anyajegyek, tetoválások elégnek

bizonyultak, ahhoz, hogy kapcsolatba hozzák a tulajdonost az ördöggel és máglyán égessék el. Különböző civilizációkban is megfigyelhető ez a jelenség, miszerint a „külső” test tanúskodik a benne lakó emberről (Wroblewski, 2004).

Az általános elutasító megítélés mögött az az előítélet húzódik meg, miszerint a tetoválás, annak motívumai és maguk a tetováltak kapcsolatba hozhatóak a kriminalitással, a bűnözéssel (Kunt, 1987). A tetoválás és a bűnözői életforma összefüggéseit már Cesare Lombroso is kifejtette munkáiban. Véleménye szerint a tetoválás a bűnözési hajlam egyik karakterisztikus jele, és gyakoribb a visszaeső bűnözőknél, mint a „kezdőknél”. Hipotézisének részben saját és más kutatók adatai is ellentmondanak. Lombroso nézetei a mai napig tovább élnek a közvéleményben, illetve a szakirodalomban egyaránt (Kovács, 1987).

A modern élet több speciális életformát hozott létre, továbbá olyan intézményeket melyek hosszabb-rövidebb időre kizárják az egyént a mindennapokból; ilyenek a kórházak, a börtönök, a katonaság, a javító-nevelő intézmények és a titkos munkahelyek. Ezek a zárt életformák kialakították a maguk jelrendszerét és képi világát (Hoppál, 1987). A rabok helyzete frusztrált, hosszú éveken keresztül fogva tartásuk, valamint a börtön monoton légköre miatt, a figyelmük középpontjába a saját testük kerül. A tetoválás fájdalommal jár és ez a fajta fájdalom feszültségmentesítő hatású, mivel az egyén maga okozza fájdalmát, és ezzel valamelyest visszanyeri a beleszólását a vele történő eseményekben (Cserne, 1987). A tetoválás ennek az érdeklődésnek, illetve vágyaiknak kifejezési eszköze, mely az eltöltött idővel egyenes arányban növekszik (Kovács, 1987). A test egyfajta „utolsó menedékként” kezdett el szolgálni, ahová az ember visszahúzódhat (Csabai és Erős, 2000).

A tetoválással, testmódosítással rendelkezők személyiségére és annak megítélésére irányuló vizsgálatok egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek a pszichológusok körében. Wohlrab és munkatársai (2009) kutatásuk során a tetoválással kapcsolatos vélekedés feltárására tetoválással nem rendelkező alanyokat kértek meg, hogy virtuális karakterek segítségével alkossanak véleményt tetovált férfi és női karakterekről. A tetovált karaktereket a kockázatos életmódot élőeknek, az új élményekre nyitottabbaknak, kalandkeresőbbnek, szenzáció hajhásznak, gátlástalannak találták, illetve több szexuális partnert tulajdonítottak nekik. További kutatá-

sok kimutatták a testmódosított személyek esetében a kockázatosabb életvitelt, mivel az eredmények azt mutatják, hogy nagyobb mennyiségben fogyasztanak alkoholt, marihuanát, antidepresszánt, altatót, illetve szexuálisan kevésbé elkötelezettek és több szexuális partnerrel rendelkeznek (Roberts és Ryan, 2002;; Wohlrab és mtsai, 2007a).

Forbes (2001) egyetemistákon végzett kutatása során nem talált eltérést a testmódosítást viselő és a testmódosítással nem rendelkező diákok között a Big Five személyiség dimenzióiban és testkép, énkép megítélésükben. Ezzel szemben más kutatók szignifikáns különbséget találtak a Big Five barátságosság dimenziójában (Wohlrab és mtsai, 2007a) és az élményekre való nyitottság aldimenzióban egyaránt (Nathanson és mtsai, 2006). A testmódosítottak szenzoros élménykeresés értékeik szignifikánsan magasabbak, jobban vonzódnak azokhoz az élményekhez, amelyek intenzívebben, izgalmasabban hatnak, illetve hajlamosak a fizikai, szociális, pénzügyi kockázatra az élmény kedvéért (Wohlrab és mtsai, 2007a).

A tetoválás motivációs háttere

Az idő folyamán a technika, és a tetoválás indítékai is módosultak. A jelfunkció sokrétűbb lett, a vallási szektáktól a fegyveres testületeken, iskolákon át, a deviáns csoportokig és szubkultúrákig terjed. Az euro-amerikai kultúrkörben fellelhetőek olyan érzelmeket kifejező motívumok, amelyek a hazát, a szeretetet, a szerelmet és a vallást jelképezik. Továbbá olyan tetoválások is készülnek, melyek célja a test díszítése. Ezek között megfigyelhetünk játékos, humoros mintákat (Kaldenekker és Pikó, 2005).

Megjelentek olyan nézetek, miszerint a tetoválás és a piercing mára már „semmi több, mint divat kiegészítő” (Craik, 1994; Turner, 1999). Mások a hosszú tervezési idő, utógondozás, állandó fájdalom miatt mélyebb pszichológiai jelentést tulajdonítanak neki (Sweetman, 1999). Vannak, akik szerint a testmódosítás képessé teheti az egyént arra, hogy kezelje a traumatikus élményeit (Atkinson és Young, 2001). Ezt támaszthatja alá, hogy az archaikus időkben a tetoválás és annak rituáléja totemmisztikus és terápiás rítusként szolgált. Használatba kerültek olyan kegyetlen eljárások, mint a koponyalékelés, kasztrálás, ivarszervek csonkítása, melyek az emberi test drasztikus újjáteremtéseként szolgáltak (Wroblewski, 2004).

A tetoválás motivációja jelképezheti az individuális megkülönböztettség érzését, a közösségvágyat és a társadalommal való szembenállást (Kaldeneker és Pikó, 2005). Viselője a tetoválása által pajzsot emel maga köré, amellyel az áldozati szerepet kívánja elkerülni (Atkinson, 2001). A szakirodalom tíz nagyobb kategóriát különböztet meg a tetoválás motivációja kapcsán (1. táblázat; Wohlrab és mtsai, 2007b).

1. táblázat. Szakirodalmi motivációkat összesítő táblázat

Motiváció	Motiváció típusainak meghatározása	Szakirodalom
Díszítés	- testükön hordjanak egy művészeti alkotást - divat kiegészítőként tekintenek a bőrükre	Atkinson és Young, 2001; Millner és Eichold, 2001; Stirn, 2004
Individualitás	- self-identitás fenntartása - az egyéniség kifejezése - másoktól való eltérés iránti vágy	Millner és Eichold, 2001; Stirn, 2004
Élettörténeti esemény elmesélése	- Viselője élettörténetét - Értékrendjét meséli el	Caliendo, Armstrong és Roberts, 2005; Vale és Juno, 1989; Atkinson, 2002
Fizikai kitartás	- keletkező fájdalom lehetőséget ad a fájdalomküszöb, a személyes korlátok, valamint az állóképesség felülmúlására, ezzel tesztelve viselője fizikai kitartását	Stirn, 2004; Atkinson és Young, 2001
Társas kötődés, elhivatottság	- baráti, szerelmi kötődés - csoporthoz való tényleges elhivatottság, vagy az eziránti vágy kifejezésére is szolgálhat	Millner és Eichold, 2001 Stirn, 2004
Lázadás	- szülők vagy társadalom irányába kifejezett lázadás ellenállás	DeMello, 2000; Pitts, 2003; Sanders, 1989
Spirituális, kulturális hagyományok	- kultúrához és annak spirituális világához való személyes kötődést is szimbolizálhatja	Jeffreys, 2000
Addiktív	- a fájdalmas behatolás endorfin szabadít fel, ami egy kellemes érzethez vezet	Winchel és Stanley, 1991
Szexuális motiváció	- szexualitás kifejezése - intim helyek díszítése a vágyat is serkentheti	Armstrong, Caliendo, és Roberts, 2006; Fried, 1983; Langford, 1996; Wright, 1995
Nem kötődik	- nem köthető különösebb motivációhoz, - hirtelen felindulásból, impulzívan cselekszik, - esetlegesen valamilyen szer hatása alatt áll	Greif, Hewitt és Armstrong, 1999.

Etológiai és antropológiai vizsgálatok szerint a testművészet biológiai eredetű és az ellenkező nem figyelmének felkeltése a célja (Helman, 2000). Esztétikai indíték lehet, hogy a természetes, csupasz testet a mindenkori szépségideálnak megfelelően „kulturális testté” változtassa (Bodrogi, 1987). A tetoválás egy esztétikai folyamat, mely megváltoztatja a testképet, attraktívabbá teheti viselőjét, akár csak a kozmetikai műtétek, a diéták és a tornagyakorlatok (Atkinson, 2004). Maga a tetoválás megléte vagy hiánya jelölhet társadalmi státuszt, rangot, valamely etnikumhoz, illetve bármely csoporthoz, - ka-

tonai fegyvernemhez, alakulathoz, politikai irányzathoz, valláshoz - való tartozást vagy a pubertáskor, férfikor illetve asszonyi, anyai állapot elérését (Bodrogi, 1987).

Forbes (2001) testmódosítással rendelkező egyetemistákon végzett kutatása során különbséget talált a férfiak és a nők motivációja között. A négy leggyakrabban előforduló motiváció közül az önkifejezés és a kinézet mindkét nemnél fontos volt. A nőknél megjelent a szexualitás, illetve a függetlenség és az önállóság kifejezése is. A férfiaknál ezeket felváltotta az egyediség és a különbözőség iránti igény.

Kutatási kérdés és hipotézisek

Kutatásom középpontjába a pontozó tetoválás által létrehozott pigmentáció elváltoztatást halmozottan hordó egyének személyiség dimenzióit és motivációját állítottam. A testkép, énkép megítélést, illetve a személyiség összefüggéseit egy újszerű nézőpontból a tetováláshalmozás jelenségén keresztül kívánom feltérképezni. A szakirodalmaktól eltérően kizártam a kisebb vagy egy-két tetoválással rendelkező alanyokat. Kíváncsi voltam arra, hogy a sztereotípiával és a korábbi szakirodalmakkal megegyező személyiség áll-e a tetoválásgyűjtés mögött, illetve hogy a tetoválás gyűjtők, hogyan ítélik meg én/testképüket és ez a megítélés mutat eltérést a tetovátatlan kontrollhoz képest. Továbbá szerettem volna megvizsgálni, hogy azonos motiváció mozgatja-e a tetoválás meglétét és annak gyűjtését. A kapott eredményeket összevetem a külföldi adatokkal, annak érdekében, hogy megvizsgáljam Magyarországon mely motivációk és személyiség faktorok a meghatározóak. *Hipotézisem* a leírt sztereotípiák és a korábbi kutatások irányítják.

H1: A tetováláshalmozók szüleik alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, mint a tetovátatlan kontroll csoport szüleik.

H2: A tetováláshalmozók nagyobb mennyiségben fogyasztanak alkoholt, kábítószer, cigarettát, mint a tetovátatlan kontroll csoport.

H3: A tetováláshalmozók személyisége a Big Five kérdőív dimenziói mentén energikusabb, kevésbé barátságos, kevésbé lelkiismeretes, érzelmileg instabilabb, illetve nyitottabb, mint a tetovátatlan kontroll csoport.

H4: A tetováláshalmozók énkép és testkép megítélése alacsonyabb, mint a tetovátatlan kontroll csoporté.

H5: A tetováláshalmazók az Eysenck-féle személyiség kérdőív dimenziói során extrovertáltabb, neurotikusabb, illetve pszichotikusabb, mint a tetoválatlan kontroll csoport.

H6: A tetováláshalmazás fő motivációi az „önkifejezés” és a „csak a kinézet kedvéért”.

Módszer

Vizsgálati alanyok

A vizsgálatban 144 személy vett részt, amelyet két csoportra, a tetováláshalmazókra és kontrollcsoportra bontottam. Az adatfelvétel során hólabda-mintavételt alkalmaztam.

A tetováláshalmazó mintába 71 tetováláshalmazó 39 férfi és 32 nő került (átlagéletkoruk 27.01 év, $SD=6.001$). A tetováláshalmazást a testet díszítő minta nagysága, a tetoválás tartóssága és száma alapján határoztam meg. Halmazóknak vettem azokat, akik tetoválása legalább egy teljes testrészt takar be (mivel a motívumok elkészítése több alkalmat vesz igénybe), illetve azokat, akik minimum három tenyérnagyságú mintával rendelkeznek. A tetoválás a tartósságot úgy határoztam meg, hogy a tetováló szalonokban legtöbbet használt pontozótetováló eljárás végleges pigmentáció változást okozzon, ezzel kizárva a 2-3 évente újítandó sminktetoválásokat, illetve egyéb tetoválási technikákat.

A kontroll csoport 73 tetoválatlan alanyból állt, mely nemek szerinti megoszlása 40 férfi és 33 nő (átlagéletkoruk 27.03 év, $SD=7.165$). Nem találtam szignifikáns különbséget a tetovált és kontrollcsoport között sem az életkor ($t(142)=-0.12$, $p=0.990$), sem a nemek megoszlása (Khi-négyzet=0.00, $df=1$, $p=0.987$), sem pedig az iskolai végzettség tekintetében ($U(144)=2286.50$, $Z=-1.392$, $p=0.164$).

Vizsgálati eszközök

A teszt sor demográfiai adatokkal és káros szenvedélyek fogyasztási gyakoriságának felmérésével indult. A demográfiai rész a kitöltő nemére, korára, legmagasabb iskolai végzettségére, és szülei iskolai végzettségére, a káros szenvedélyeket feltáró rész pedig az alkohol, cigaretta és drogfogyasztási szokásokra vonatkozott.

Ezt követte a Big Five személyiség kérdőív, ami 132 kérdésből áll, és melyre 5 fokú Likert-skála alapján kellett válaszolniuk

az alanyoknak. A kérdések a személyiség öt alapidimenzióját mérik, melyeken belül dimenzióként két-két alskála különíthető el. A tesztben az ellentmondások kiszűrésére, és a szociális megfelelés mérésére egy beépített hazugságskála található (Caprara, Barbaranelli és Borgogni, 1993).

Az énkép, testkép mérésére Secord és Jourard (1953) által kidolgozott teszt tételei közül 19 énképre és 24 testképre vonatkozó tételt használtam. Mind az énkép, mind a testkép esetében 5 fokú Likert-skála szerint kellett megadniuk a résztvevőknek, hogy mennyire elégedettek adott készségükkel, tulajdonságokkal, testrészükkel.

A következő tesztrész az Eysenck-féle személyiség kérdőív volt, melyben a résztvevők 90 eldöntendő kérdést igen-nem opciókkal válaszoltak meg. Az Eysenck-féle személyiség kérdőív a személyiséget az extroverzió, neuroticizmus és a pszichoticizmus mentén vizsgálja. A Big Fivehoz hasonlóan ez a teszt is rendelkezik hazugságskálával (Eysenck és Eysenck, 1975).

A tesztsor utolsó részét a tetoválást halmozóknak kellett kitölteniük, mely Forbes (2001) kutatásából kiemelt tetoválás 14 motivációját tartalmazó táblázat volt. A táblázatban a rájuk vonatkozó motivációt/motivációkat kellett jelölniük.

A vizsgálat leírása

A teszt felvétel két részben történt a tetováláshalmozók esetében. Az első részben különböző szalonokat személyesen kerestem fel és az alanyokat mind szóban, mind a teszt sor elején található leírásban informáltam a teszt kitöltésének önkéntességéről, anonimitásáról, illetve az adatok felhasználásának céljáról. Ezt követően előre egyeztetett módon számítógépen Excel program segítségével vagy papír ceruza formában történt a tesztsor kitöltése. A tetovált alanyok személyes felkeresését azért is tartottam fontosnak, hogy elkerüljem a bizalmatlanságot, melyről más tetováláshalmozó kutatásban számoltak be (Vail, 1999). A kontaktus továbbá azt a célt is szolgálta, hogy megvizsgáljam a résztvevő tetoválásai eleget tesznek-e az általam definiált halmozási kritériumoknak.

Az elemszám bővítése, illetve a kutatás kiterjesztése érdekében elkészítettem a tesztsort online változatát. Az online változatot a különböző szalonokban dolgozók, illetve vendégeik segítségével terjesztettem az általuk megadott ismerősi körben közösségi portálok

segítségével. A közösségi portálok fénykép albuma lehetőséget adott arra, hogy minden kiküldött teszt kitöltője esetén meg tudjak győződni arról, hogy eleget tesznek-e a halmozási kritériumoknak.

A tesztek kitöltési menete a tetovátlan alanyok esetében is hasonló módon történt, azzal az eltéréssel, hogy az online változat esetében rákérdeztem arra, hogy rendelkezik-e tetoválással a kontroll személy. A teszteket mind a tetovált alanyokkal, mind a kontroll csoporttal előre egyeztetett módon manuális vagy digitális változatban jutattam el. A kitöltés ezt követően önkéntesen, anonim módon az etikai előírásoknak megfelelően történt.

Eredmények

A tetováltak átlag életkora nem tért el szignifikánsan a kontroll csoport átlag életkorától a független mintás t-próba eredményei alapján (lásd: 2.táblázat).

2. táblázat. Átlagéletkor nemek szerinti megoszlása a tetováláshalmazó és a kontroll csoport tekintetében. (df= 142)

Tetovált összesített N=71		Tetovált férfiak N=39		Tetovált nők N=32		Kontroll összesített N=73		Kontroll férfiak N=40		Kontroll nők N=33		Összesített	
M	S.D	M	S.D	M	S.D	M	S.D	M	S.D	M	S.D	t	p
27.01	6.00	28.23	5.47	25.53	6.37	27.03	7.17	27.73	7.19	26.18	7.16	-0.12	0.99

A Mann-Whitney próba alapján a szülők legmagasabb iskolai végzettsége szignifikáns különbséget mutat a két csoport között. A tetovált alanyok szüleinek iskolai végzettség szignifikánsan alacsonyabb volt az apák ($U(71)= 2093.00$, $Z= -2.133$, $p=0.033$) és az anyák tekintetében egyaránt ($U(71)= 1916.50$, $Z= -2.918$, $p=0.004$).

Vizsgálatomban elemzést végeztem a két csoport káros szenvedélyekkel kapcsolatos szokásaira vonatkozóan. Az alkoholfogyasztás és a dohányzás rendszerességét tekintve tendencia szintű különbséget találtam a tetovált és a kontroll csoport között, amelyet a Mann-Whitney próba segítségével ellenőriztem. A tetováltak tendencia szinten kevesebb alkoholt fogyasztanak, mint a kontroll csoport ($U(144)=2188.50$, $Z= -2.133$, $p=0.068$), ugyanakkor többet dohányoznak a kontroll csoporthoz képest ($U(144)=2181.50$, $Z= -1.824$, $p=0.084$). A kábítószer fogyasztást illetően nem találtam szignifikáns különbséget a két csoport között ($U(144)=2573.50$, $Z= -0.091$, $p=0.927$). A nemek szerinti megoszlás alapján, a tetovált férfiak szignifikánsan

többet dohányoznak, mint a kontrollcsoport férfi tagjai (lásd 3. táblázat). A kábítószer és az alkoholfogyasztás nem mutatott szignifikáns eltérést a két csoport férfi tagjai között.

3. táblázat. A férfiak káros szenvedély szokásai (* $p < 0.05$)

Férfiak	Tetováláshalmazók	Kontroll			
	N = 39	N=40			
	Mean Rank	Mean Rank	U	Z	P
Alkoholfogyasztás	38.44	41.53	719.00	-0.727	0.467
Cigarettafogyasztás	45.69	34.45	558.00	-2.322	0.020*
Kábítószerfogyasztás	40.45	39.56	762.50	-0.225	0.822

A nők esetében a férfiaktól eltérően nem mutatott szignifikáns különbséget a dohányzás, az alkoholfogyasztás pedig tendencia szintű eltérést mutatott (lásd 4. táblázat). A tetováláshalmazó nők tendencia szinten kevesebb alkoholt fogyasztanak, mint kontrollcsoport nő tagjai.

4. táblázat. A nők káros szenvedély szokásai (* $p < 0.05$)

Nők	Tetováláshalmazók	Kontroll			
	N = 32	N=33			
	Mean Rank	Mean Rank	U	Z	P
Alkoholfogyasztás	28.70	37.17	390.50	-1.941	0.052
Cigarettafogyasztás	32.66	33.33	517.00	-0.151	0.880
Kábítószerfogyasztás	32.30	33.68	505.50	-0.363	0.717

Vizsgálatomban kíváncsi voltam arra, hogy vajon a tetováláshalmazó és a kontrollcsoport között kimutatható-e a Big Five és az Eysenck-féle kérdőív által mért személyiségdimenziókban különbség. Elsőként a Big Five személyiségteszt eredményeit kívánom ismertetni.

A Big Five teszt elemzéséből 6 tetováláshalmazó és 4 kontroll személy került kizárásra a hazugságskálán elért eredményeik alapján. A Big Five öt dimenzióján belül az érzelmi stabilitás dimenzió ($t(132) = -2.016$, $p = 0.046$) mutatott szignifikáns eltérést (lásd 5. táblázat).

5. táblázat. A Big Five személyiség kérdőív 5 fődimenziója során elért eredmények a tetovált és kontroll csoport tekintetében (* $p < 0.05$, $df = 132$)

	Tetováláshalmazók N=65		Kontroll N=69		T	p
	M	S.D.	M	S.D.		
Energia	81.52	12.068	79.86	11.819	0.808	0.420
Barátságosság	77.14	11.152	79.77	10.891	-1.381	0.170
Lelkiismeretesség	81.52	13.152	80.67	11.565	0.403	0.688
Érzelmi stabilitás	64.97	16.878	70.48	14.741	-2.016	0.046*
Nyitottság	82.51	12.018	85.03	10.819	-1.278	0.204

A Big Five impulzus kontroll aldimenzióban ($t(132) = -2.205$, $p = 0.029$) szignifikáns különbség, az udvariasság aldimenzióban ($t(132) = -1.782$, $p = 0.077$) tendencia szintű különbség volt. A többi aldimenzió nem mutatott eltérést a tetovált és a kontroll csoport között (6. táblázat).

6. táblázat. A Big Five személyiség kérdőív tetovált és kontroll csoport eredményei (* $p < 0.05$, $df = 132$)

		Tetováláshalmazók N=65		Kontroll N=69		t	p
		M	S.D.	M	S.D.		
Energia	Dinamizmus	42.26	7.530	41.46	7.202	0.627	0.532
	Dominancia	39.26	5.990	38.39	6.341	0.816	0.416
Barátságosság	Együttműködés	42.48	5.964	43.13	5.474	-0.661	0.510
	Udvariasság	34.66	6.370	36.64	6.458	-1.782	0.077
Lelkiismeretesség	Pontosság	38.55	8.489	38.48	7.421	0.055	0.956
	Kitartás	42.97	7.004	42.19	6.383	0.675	0.501
Érzelmi stabilitás	Emocionális kontroll	34.46	9.926	37.03	9.237	-1.551	0.123
	Impulzus kontroll	30.51	8.224	33.45	7.208	-2.205	0.029*
	Kultúra	41.45	7.382	43.12	6.749	-1.368	0.174
Nyitottság	Élmények	41.06	6.164	41.91	5.764	-0.026	0.979

Az Eysenck-féle személyiség kérdőív azt mutatják, hogy mind az extroverzió/introverzió ($t(142) = 1.797$, $p = 0.074$), mind pedig a neuroticizmus dimenzióban ($t(142) = 1.744$, $p = 0.083$) tendenciaszintű különbség mutatható ki a két csoport között. A pszichoticizmus dimenzióban ugyanakkor ($t(142) = 2.482$, $p = 0.014$) szignifikánsan magasabb értéket ért el a tetovált csoport a kontrollhoz képest (7. táblázat).

7. táblázat. Eysenck-féle személyiség kérdőív eredményei a tetováláshalmazók és a kontroll csoport tekintetében (* $p < 0.05$, $df=142$)

	Tetováláshalmazók N=71		Kontroll N=73			
	M	S.D.	M	S.D.	t	P
Extroverzió/Introverzió	14.16	3.144	13.15	3.527	1.797	0.074
Neuroticizmus	10.93	5.370	9.32	5.727	1.744	0.083
Pszichoticizmus	3.52	2.612	2.53	2.141	2.482	0.014*

További elemzéseket végeztem a tetovált és kontrollcsoport énképére vonatkozóan. Nem találtam különbséget a tetováltak énkép átlaga (3.40 SD=0.771), és a kontrollcsoport énkép átlaga (3.26 SD=0.800) között ($t(142)=1.035$, $p=0.302$). Nem mutatott szignifikáns különbséget a testkép átlagok sem a tetovált (3.20 SD=0.778), sem a kontrollcsoport (3.26, SD=0.797) tekintetében ($t(142) = -0.497$, $p=0.620$).

Vizsgálatomban végül a tetovált személyek motivációs tényezőit kívántam feltárni. A khi-négyzet próba alapján nem mutatott szignifikáns különbséget a motiváció a két nem között, ugyanakkor rávilágított arra, hogy az érettség, mint motiváló tényező tendenciaszinten (khi-négyzet= 3.818, $df=1$, $p=0.051$) meghatározóbb volt a nők számára (8. táblázat).

8. táblázat. A nemek motivációja khi-négyzet próbával összehasonlítva ($df=1$)

	Khi-négyzet	p
Önkifejezés	0.035	0.852
Egyediség	0.104	0.747
Lázadás	2.405	0.121
Függetlenség, önállóság kifejezése	0.004	0.951
Érettség	3.818	0.051
Különbözőség kifejezése	2.534	0.111
Legyen egy szépségjelem, szexepilem	0.472	0.492
Emlékeztessen egy eseményre az életemből	0.348	0.555
Közeli barátomhoz hasonlítani	0.174	0.676
Elkötelezettség egy csoport felé	1.467	0.226
Megmutatni, hogy ura vagyok a testemnek	0.472	0.492
Csak a kinézet kedvéért	0.001	0.978
Nem tudom	0.832	0.362
Egyéb	0.104	0.747

A tetováláshalmozás legkedveltebb motivációja nemtől függetlenül az „önkifejezés”, majd ezt követi nemenként eltérő sorrendben az „egyediség” és „az emlékeztessen egy eseményre az életemből” faktor (9. táblázat). A férfiaknál megjelenik a lázadás, nőknél pedig a különbözőség kifejezése, mint meghatározó tényező.

9. táblázat. A tetoválás motivációs háttere összesített és nemek közti megoszlása

Összesített N=71		Férfiak N=39		Nők N=32	
Motiváció	%	Motiváció	%	Motiváció	%
Önkifejezés	68%	Önkifejezés	67%	Önkifejezés	69%
Emlékeztessen egy eseményre az életemből	54%	Egyediség	54%	Emlékeztessen egy eseményre az életemből	59%
Egyediség	52%	Emlékeztessen egy eseményre az életemből	49%	Egyediség	50%
Függetlenség, Önállóság kifejezése	25%	Lázadás	31%	Különbözőség kifejezése	31%
Lázadás	24%	Függetlenség, Önállóság kifejezése	26%	Függetlenség, Önállóság kifejezése	25%
Különbözőség kifejezése	23%	Egyéb	18%	Legyen egy szépségjelem, szexepilem	19%
Egyéb	18%	Különbözőség kifejezése	15%	Egyéb	19%
Legyen egy szépségjelem, szexepilem	15%	Elkötelezettség egy csoport felé	15%	Lázadás	16%
Csak a kinézet kedvéért	14%	Legyen egy szépségjelem, szexepilem	13%	Csak a kinézet kedvéért	16%
Elkötelezettség egy csoport felé	11%	Csak a kinézet kedvéért	13%	Érettség	9%
Megmutatni, hogy ura vagyok a testemnek	8%	Megmutatni, hogy ura vagyok a testemnek	10%	Elkötelezettség egy csoport felé	6%
Érettség	4%	Közel barátomhoz hasonlítani	3%	Megmutatni, hogy ura vagyok a testemnek	6%
Közel barátomhoz hasonlítani	3%	Nem tudom	3%	Közel barátomhoz hasonlítani	3%
Nem tudom	1%	Érettség	0%	Nem tudom	0%

Megvitatás

A posztstrukturalista megközelítés szerint az emberi test nem tekinthető eleve adott realitásnak, a testek nem születnek, hanem gyártódnak. Születésünktől halálunkig életünket egy test lakójaként éljük le (Csabai és Erős, 2000). A modernizáció kialakított egy „új világképet”, mely mind testünkre, mind mentalitásunkra hatással van (Pikó, 2003). A személyes identitás „szabad választás” eredménye, kialakítása, fenntartása és stabilizálása a modern ember számára problémává vált. Az én „de-divinizálásának” következménye lehet, hogy a test sokkal inkább az én-identitás részévé válik (Csabai és Erős, 2000).

A tetoválás és a piercing is összehozható a posztmodern társadalmakban kitolódott serdülőkorral és annak identitáskризisével (Kaldeneker és Pikó, 2005). A tetoválás egyfajta kommunikációs eszközként funkcionálhat az érzelmek kifejezésére, amely elősegít-

heti a problémák érzelmi feldolgozását (Atkinson, 2001.). Kutatásomban célom volt feltérképezni a bőr akaratlagos, az állandó pigmentáció megváltoztatását előidéző tetoválásgyűjtés mögött meghúzódó személyiség dimenziókat, testkép, énkép megítélésüket, illetve magát a tetoválásgyűjtést motiváló főfaktorokat.

Az eredményeim alátámasztják hipotézisemet, miszerint a tetováláshalmozók szüleinek iskolai végzettsége alacsonyabb, illetve Grumet (1983.) által leírt alacsonyabb szocio- ökonómia státuszt. A káros szenvedélyekre vonatkozó eredményeim nem mutattak szignifikáns különbséget, továbbá ellentmondanak az előítéleteknek és eltérnek korábbi kutatások eredményeitől (Forbes, 2001; Roberts és Ryan, 2002) Az alkoholfogyasztás és a dohányzás vizsgálata során tendencia szintű különbséget találtam. A cigarettafogyasztás alapján elmondható, hogy a tetováláshalmozók tendencia szinten gyakrabban fogyasztanak cigarettát, mint a tetoválatlan kontroll csoport. Forbes (2001) kutatásában, eredményeimtől eltérően, azt találta, hogy a testmódosítást viselő férfiak és nők rendszeresebben fogyasztanak alkoholt és marihuánát, mint a piercinget/tetoválást nem viselő társaik. Eredményeim a nemek szerinti kábítószer-fogyasztásban nem mutattak különbséget az alkohol esetében pedig elmondható, hogy a sztereotípiával ellentétben a tetováláshalmozó nők tendencia szinten kevesebb alkoholt fogyasztanak. A tetováláshalmozó férfiak szignifikánsan többet dohányoznak, a tetováláshalmozó nők dohányzási szokása pedig nem mutat különbséget a tetoválatlan kontroll csoporthoz képest. Ezek az eredmények további eltérést mutatnak Forbes (2001) eredményeitől, aki kutatásában a nők dohányzási szokásában talált különbséget.

Hipotézisemet alátámasztó különbséget a Big Five érzelmi stabilitás dimenziója mutatott. Az érzelmi stabilitás dimenzió emocionális kontroll aldimenziójában nem, az impulzivitás kontroll aldimenziójában viszont különbséget találtam a két csoport tekintetében. Ez alapján elmondható, hogy a tetováltak düh és ingerlékenység szabályozása alacsonyabb a kontroll csoporthoz képest. A Big Five aldimenzióinak további elemzésénél tendencia szintű különbséget találtam az udvariasság aldimenzióban. mely alapján a tetováláshalmozók engedelmességének mértéke alacsonyabb. A Big Five elemzése során kapott eredményeim eltérést mutattak a külföldi eredményektől. Forbes (2001) vizsgálata során nem talált szignifikáns eltérést a fődimenziók között, Wohlrab és munkatársai (2007a) a barátságosság

fődimenzióban, míg Nathanson és munkatársai (2006) az élményekre való nyitottság aldimenzióban talált különbséget a testmódosított, illetve a testmódosítást nem viselő csoport között. Vizsgálatom eredményeinek eltérése valószínűleg a tetováláshalmozás jelenségével magyarázható, mivel kutatásomban a szakirodalmaktól eltérően (Copes és Forsyth, 1993; Forbes, 2001; Nathanson, 2006; Roberts és Ryan, 2002; Wohlrab és mtsai 2007a;) csak tetováláshalmozó személyek vettek részt. Így nem kerültek be a vizsgált csoportba a kisebb, illetve egy-két mintával rendelkező tetovált személyek, továbbá a tetoválást nem vagy egyéb testmódosítást viselő személyek. A szakirodalommal megegyező eredményt a tetováláshalmozó és kontrollcsoport énkép, testkép megítélése mutatott. Forbes (2001) kutatásához hasonló nem találtam eltérést a két csoport énkép, testkép átlagai között.

Kutatásom a korábbi szakirodalmak kutatásait kiegészítette az Eysenck-féle személyiség kérdőívvel. Az Eysenck-féle személyiség kérdőív egy érzékenyebb eljárásnak bizonyult, mivel minden dimenziója vagy szignifikáns vagy tendenciális különbséget mutatott. A kérdőív pszichoticizmus skálája alapján elmondható, hogy szignifikáns különbség figyelhető meg a tetováláshalmozó és a kontrollcsoport között. A pszichoticizmus dimenzió arra utal, hogy a tetováláshalmozó csoportra az impulzivitás, egocentrizmus és a szokatlan emberek, dolgok kedvelése a jellemzőbb. A tetováláshalmozók tendencia szinten magasabb pontszámot értek el az extroverzió és a neuroticizmus dimenzióban egyaránt.

A tetoválás motivációs hátterénél különbség figyelhető meg a magyar motivációk és a szakirodalomban leírt nemzetközi motivációk között. Hipotézisem az „önkifejezés” terén igaznak bizonyult, viszont a „csak a kinézet kedvéért” motiváló tényező nem volt meghatározó. A legtöbbet jelölt motivációs faktor az „önkifejezés”, az „egyediség” és az „emlékeztessen egy eseményre az életemből” opciók voltak. A tetoválások önkifejezés motiváció mögött meghúzódhat, hogy az önkifejezés igénye megnőtt (Kiss és Pikó, 2004). A reklámok és a mesterségesen alakított szükségletek tömegszimbólumokat alakítanak ki és ez a fajta uniformizálódás az egyéniség elvesztéséhez, dezindividualizációhoz vezethet (Pikó, 2003). Motivációs eredményeim megegyeznek Kaldenekker és Pikó (2005) által végzett magyar tetoválási motivációs kutatással, mely szerint a megkérdezettek többségének fontos volt, hogy a felkerülő minta kifejezze viselője

egyéniségét, személyiségét és életének egy meghatározó részét. Forbes (2001) amerikai felméréséhez képest a „csak a kinézet kedvéért” és a „különbözőség kifejezéséért” nemtől függetlenül nem szerepelt az öt leginkább motiváló tényező között. Mintámban a „különbözőség kifejezéséért” opció a nőknél a negyedik, míg a férfiaknál csak a hetedik meghatározó tényező volt. Forbes (2001) amerikai mintájával ellentétben a négy legmeghatározóbb motiváció közé, nemtől függetlenül az „emlékeztessen egy eseményre az életemből”, illetve a férfiaknál a „lázadás” faktor került. Annak ellenére, hogy a nőknél a tetoválás testük valamelyik erotikus részére vonatkozó figyelemfelkeltésének tekinthető, hiszen ezzel kívánják felhívni nőiességükre és önbizalmukra a figyelmet (Atkinson, 2004), a szexualitás fontossága az általam vizsgált női mintában csak a hatodik legmotiválóbb tényezőként jelent meg.

Összességében elmondható, hogy a tetoválás továbbra sem tekinthető sporadikus jelenségnek. Az ősi, közösségi társadalmak és napjaink „dinamikus, nyitott” társadalmában eltérő a tetoválást életre hívó szükséglet. Nem ugyanazt a funkciót tölti be ez a szokás, illetve intenzitása is eltérő. Nincs olyan fogalmi háló, mely a tetoválást egyértelműen el tudja helyezni a társadalmi struktúrákban, továbbá egyetlen pszichológiai iskola fogalomrendszere sem alkalmas a jelenség globális leírására (Solymosi, 1987). A tetoválás története hazai viszonylatban évszázados múltra nyúlik vissza, mindazonáltal a témában fellelhető magyar források száma igen csekély, illetve ezek jelentős része idegenkedve tekint a tetoválásra. A tetoválás és egyéb testmódosító eljárások világszerte, köztük hazánkban is egyre nagyobb teret hódítanak, ennek ellenére kevés információval rendelkezünk a tetoválást viselő/halmozó személyiségről, viselkedésről.

Kutatásomban a tetoválási jelenségen túl a halmozói személyiséget és motivációt kívántam feltárni, vizsgálni. Hipotézisem igaznak bizonyult a szocioökonómiai státusz tekintetében, az érzelmi stabilitás és a pszichotizmus tekintetében. Az alacsonyabb szocio-ökonómiai státusz egy külső meghatározó tényezője lehet a tetováláshalmozásnak. Eredményeim nem támasztották alá a káros szenvedélyek fogyasztására, alacsonyabb énkép, testkép megítélésre vonatkozó előfeltevéseimet. A magyar motivációs eredmények az ego-kifejezés, önérvényesítési, illetve az időstrukturálás szükséglet fontosságát mutatta. Az esztétikai, illetve az affiliációs, identifikációs szükséglet nem volt meghatározó faktor. A tetoválás önkifejező motivációja

mögött meghúzódhat a modern uniformizálódó világ identitáskrizése. Fisher (2002) szerint az ember önmagáról alkotott képe, testéhez, kultúrához, világhoz való viszonya átalakulóban van. A tetoválás teret adhat közösségi mítoszok és egyéni mítoszok megszületésére egyaránt. Erősíti az identifikációt és az integrációt azáltal, hogy egy „végleges közösségre találás óhaját szimbolizálja” (Solymosi, 1987). Az általam vizsgált mintában résztvevő alanyok saját bevalásuk szerint, inkább a self-kifejezését, önállóságot, egyediségüket szerették volna elsődlegesen kifejezni, a csoporthoz, barátokhoz való elkötelezettség helyett. Mind a motivációs, mind a személyiség tesztek során elért eredmények bizonyos mértékig hasonlónak bizonyultak a külföldön kapott eredményekhez, ami részben a tetováláshalmozással, részben a kulturális különbségekkel magyarázható.

Kitekintés

Kutatásomban problémát jelentett a célcsoport elérhetősége, mivel a bevonási kritériumaim leszűkítették a lehetséges mintát. További nehézséget jelentett az elemzés során a két csoport iskolai végzettsége közötti különbség pontos megállapítása. A magyar kutatások többsége a tetoválás motivációját, illetve magát a tetoválás jelenségét interjú módszerrel kutatja, kevés az olyan kutatás, ami statisztikailag elemezhető személyiségteszteket használ. A források által leírtakban a résztvevő alanyok egy vagy két tetoválást vagy csak piercinget magában foglaló testmódosítással rendelkeztek. Kutatásom egy újszerű nézőpontból, a tetováláshalmozás jelenségén keresztül közelítette meg a tetováláskutatást. Terveim között szerepel a vizsgálatom kibővítése mind alanszám, mind módszerek terén. Az alanszám bővítése lehetőséget nyit a tendencia szintű eltérések feltárásában, illetve az adatok megbízhatóságában. Az énkép, testkép teszt eredménye felvetette bennem azt a kérdést, hogy a tetováláshalmozás mennyiben változtatta meg a tetovált személyek saját testének, illetve énének szemlélését. Felkeltette az érdeklődésemet, hogy vajon alanyaim saját belátásuk szerint másként ítélték-e meg a test és az énképüket a tetoválásaik előtt. Céloom a tetováláshalmozás témájában való elmélyülés, továbbá szeretném felmérni a tetoválással kapcsolatos sztereotípiák milyenségét hazai mintán, mind a közéletben, mind a munkahelyen egyaránt. Újabb objektív, illetve projektív módszerek bevonásával kívánom tovább vizsgálni a tetováláshalmozás

motivációja mögött meghúzódó személyiséget. Úgy gondolom, hogy a tetováláshalmozás kutatása során kapott eredményeim összevetési kiindulópontot jelenthetnek más, drasztikusabb testmódosító eljárások megismeréséhez, megértéséhez egyaránt.

Irodalomjegyzék

Armstrong, M.L., Caliendo, C., és Roberts, A.E. (2006) Genital piercings: What is known and what people with genital piercings tell us. *Urologic Nursing*, 26, 173-180.

Atkinson, M. és Young, K. (2001). Flesh journey: Neo primitives and the contemporary rediscovery of radical body modification. *Deviant Behavior*, 22, 117-146.

Atkinson, M. (2002) Pretty in ink: Conformity, resistance, and negotiation in women's tattooing. *Sex Roles*, 47, 219-235.

Atkinson, M. (2004) Tattooing and civilizing processes: body modification as self-control. *Canadian Review of Sociology*, 41, 2, 125-146.

Bodrogi, T. (1987) A tetoválás etnológiája (A személyi művészet és műfajai). *Forrás*, 3, 110-142.

Brady, C. (1993) From punishment to expression: a history of tattoos in corrections. *Corrections Compendium*, 18, 9, 1-5.

Caliendo, C., Armstrong, M.L., és Roberts, A.E. (2005) Self-reported characteristics of women and men with intimate body piercings. *Journal of Advanced Nursing*, 49, 474-484.

Caprara, G.V., Barbaranelli, C., és Borgogni, L. (1993) BFQ Big Five Questionnaire. Firenze: OS.

Copes, J. és Forsyth, C. (1993). The tattoo: A social psychological explanation. *International Review of Modern Sociology*, 23, 83-89.

Craik, J. (1994) *The face of fashion: Cultural studies in fashion*. Routledge, London.

Csabai, M. és Erős, F. (2000) *Testthatárok és énhatárok*. Budapest, József Műhely Kiadó, Budapest.

Cserne, I. (1987) Indiánokat nem alkalmazunk! *Forrás*, 3, 69-82.

- DeMello, M. (2000) *Bodies of inscription: A cultural history of the modern tattoo community*. Duke University Press, Durham.
- Dorfer, L., és Moser, M. (1998) 5200-year-old acupuncture in central Europe? *Science*, 282, 239.
- Eysenck, H.J. és Eysenck, S.B.G. (1975) *Manual of the Eysenck Personality Questionnaire*. Hodder és Stoughton, London.
- Favazza, A.R. (1996) *Bodies under siege: self-mutilation and body modification in culture and psychiatry*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Featherstone, M. (1999) Body modification: An introduction. *Body és Society*, 5, 1-13.
- Fisher, J.A. (2002). Tattooing the body, marking culture, *Body és Society*, 8, 91-107.
- Forbes, G. (2001) College students with tattoos and piercings: motives, family experiences, personality factors, and perception by others. *Psychological Reports*, 89, 774-786.
- Fried, R.I. (1983) The psychodynamics of tattooing: A review. *Cleveland Clinical Quarterly*, 50, 239-242.
- Greif, J., Hewitt, W., és Armstrong, M.L. (1999) Tattooing and body piercing. *Clinical Nursing Research*, 8, 368-385.
- Grumet, G.W. (1983) Psychodynamic implications of tattoos. *American Journal of Orthopsychiatry*, 53, 482-492.
- Helman, C.G. (2000) *Kultúra, egészség és betegség*. Melánia Kiadó, Budapest.
- Hemingson, V. (2009) *Tetoválás. A testdíszítés művészete*. GABO Kiadó
- Hicinbothem, J., Gonsalves, S. és Lester, D. (2006) Body modification and suicidal behavior. *Death Studies*, 30, 40, 351-363.
- Hoppál, M. (1987) Test-jelek. *Forrás*, 3, 66-69.
- Jeffreys, S. (2000) 'Body art' and social status: Cutting, tattooing and piercing from a feminist perspective. *Feminism és Psychology*, 10, 409-429.
- Kaldenекker, M. és Pikó, B. (2005) A „piercing” és a „tattoo” világa – deviancia vagy divat? *Társadalomkutatás*, 23, 1, 149-170.

Kiss, A. és Pikó, B. (2004) Elidegenedett én a modern, fogyasztói társadalomban. *Valóság*, 46, 7, 57-63.

Kovács, Á. (1987) A (test)művészet örök, avagy; Bevezetjük a tetoválást. *Forrás*, 3, 2-26.

Kunt, E. (1987) Van kép a bőrödön? *Forrás*, 3, 94-99.

Langford, R. (1996) The hole truth. *Nursing Times*, 92, 46-47.

Laumann, A.E. és Derick, A.J. (2006) Tattoos and body piercing sin the United States: a national data set. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 55, 3, 492-502.

Lautman, V. (1994) *The new tattoo*. Abbeville Press, New York.

Millner, V.S. és Eichold, B.H. (2001) Body piercing and tattooing perspectives. *Clinical Nursing Research*, 10, 424-441.

Moretti, M. (2008) Változó világunk- változó női szerepeink (Szerepproblémákról a családterapeuta szemével) *Pannonhalmi Szemle*, 16, 2, 69-88.

Myers, J. (1992) Nonmainstream body modification: Genital piercing, branding, burning és cutting. *Journal of Contemporary Ethnography*, 21, 267-306.

Nathanson, C., Paulhus, D.L. és Williams, K.M. (2006) Personality and misconduct correlates of body modification and other cultural deviance markers. *Journal of Research in Personality*, 40, 779-802.

Pikó, B. (2003) *Kultúra, társadalom és lélektan*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Pitts, V. (2003) *In the flesh – the cultural politics of body modifacation*. Palgrave Macmillan, New York.

Robert, T.A., és Ryan, S.A. (2002) Tatting and high-risk behavior in adolescents. *Pediatrics*, 110, 1058-1063.

Rooks, J.K., Roberts, D.J., és Scheltema, K. (2000) Tattoos: their relationship to trauma, psychopathology, and other myths. *Minnesota Medicine*, 83 7, 24-27.

Sanders, C.R. (1989) *Customizing the body: the art and culture of tattooing*. Temple University Press, Philadelphia.

Secord, P.F., Jourard, S.M. (1953) The appraisal of body-cathexis: Body Cathexis and the Self. *Journal of Consulting Psychology*, 17, 343-347.

Solymosi, K. (1987) Tetoválás motivációi. *Forrás*, 3, 59-66.

Susánszky, É. (2009) A magyar fiatalok életminőségének alakulása az elmúlt két évtizedben. Ph.D. értekezés (1100) Semmelweis Egyetem

Sperry, K. (1991) Tattoos and tattooing: Part I. History and methodology. *American Journal of Forensic Medicine and Pathology*, 12, 313-319.

Steward, S.M. (1990) *Bad boys and tough tattoos: a social history of the tattoo with gangs, sailors, and street corner punks, 1950-1965*. Harrington Park Press, New York.

Stirn, A. (2004) Designing the own body- narcissistic aspects of tattoos and piercings. *Psychotherapie im Dialog*, 3, 256-260.

Stirn, A. (2004) Motivations of tattooed and pierced for their body modifications. *Zeitschrift für Klinische Psychologie, Psychiatrie und Psychotherapie*, 51, 43-58.

Sutherland, E.H. (1937) *The Professional Thief*. University of Chicago Press, Chicago.

Sweetman, P. (1999) Anchoring the (postmodern) self? Body modification, fashion and identity. *Body and Society*, 5, 51-76.

Turner, B.S. (1999) The possibilities of primitiveness: Towards a sociology of body mark sign cool societies. *Body and Society*, 5, 39-50.

Vail, A.D. (1999) Tattoos are like potato chips... you can't have just one: the process of becoming and being a collector. *Deviant Behavior*, 20, 3, 253-273.

Vale, V. és Juno, A. (1989) *Modern primitives: An investigation of contemporary adornment and ritual*. SF:Re/Search, San Francisco.

Winchel, R.M. és Stanley, M. (1991) Self-injurious behavior: A review of the behavior and biology of self-mutilation. *American Journal of Psychiatry*, 148, 306-317.

Wohlrab, S., Stahl, J., Rammsayer, T., és Kappeler, P.M. (2007a) Differences in Personality Characteristics Between Body-Modified and Non-Modified Individuals: Associations with

Individual Personality Traits and Their Possible Evolutionary Implications. *European Journal of Personality*, 21, 931-951.

Wohlrab, S., Stahl, J., és Kappeler, P.M. (2007b) Modifying the body: Motivations for getting tattooed and pierced. *Body Image*, 4, 87-95.

Wright, J. (1995) Modifying the body: Piercing and tattoos. *Nursing Standard*, 10, 27-30.

Wroblewski, C. (2004) *A tetoválás nagykönyve*. TOTEM Kiadó, Budapest.